

Alminnelige vilkår for kostnadskontroll

Disse bestemmelser gjelder kun for tilbud og kontrakter som er gjenstand for kostnadskontroll

FORSVARSMATRIELL

1 GENERELLE BESTEMMELSER

Bestemmelsene baserer seg på regler for kostnadskontroll angitt i Anskaffelsesregelverk for forsvarssektoren (ARF), del 17.

1.1 Kostnadskontroll

Ved kostnadskontroll plikter leverandøren å:

- verifisere samtlige data
- legge frem for Forsvarsmateriell en detaljert kalkyle som viser hvilke kostnader leverandøren har regnet med vedrørende direkte kostnader og hvilke beregninger som ligger til grunn for de indirekte kostnadene
- fremskaffe alle tilbud, bestillinger, kalkyler, budsjetter, regnskaper, bilag og andre beregninger for fastsettelsen av kostnadene
- hvis det forlanges, å skaffe til veie kopier av ovennevnte dokumentasjon
- ellers å gi alle opplysninger som Forsvarsmateriell mener har betydning for fastsettelsen av kostnadene
- gi Forsvarsmateriell adgang til forannevnte regnskapsdata, dokumenter og opplysninger i hele kontraktsperioden og inntil ett år etter at sluttoppgjør er foretatt.

Kostnadskontroll foretas som hovedregel ved kjøp uten konkurranse eller når konkurransen er mislykket, eksempelvis ved at det ikke er mottatt mer enn ett tilbud eller at det ikke finnes flere enn en kvalifisert leverandør.

1.2 Økonomisystemet

- a) Leverandøren kan ikke uten samtykke fra Forsvarsmateriell foreta endringer i regnskapsmetoder eller praksis hvis dette vil medføre økt belastning på kontrakter med Forsvarsmateriell.
- b) Forsvarsmateriell stiller ikke egne spesielle krav til økonomisystemet. Det forutsettes imidlertid at leverandøren har tilstrekkelig detaljerte retningslinjer for kalkulasjons- og regnskapssystemet. Regnskapsførselen skal være i samsvar med gjeldende lovgivning og god regnskapsskikk.
- c) Regnskapet må være så spesifisert at det er mulig å skille ut de kostnader som er omhandlet i artikkelen om "ikke relevante kostnader" (ref pkt. 3). Ved forskjelligartet virksomhet bør regnskapet skille klart mellom de ulike virksomhetsområdene.
- d) Hvis Forsvarsmateriell s kontrollorgan finner det nødvendig med endringer i leverandørens regnskapsførsel, må slike endringer avtales før kontrakt inngås.
- e) Hvis leverandøren har ført regnskapet på en slik måte at det ikke gir tilstrekkelig grunnlag for avgjørelse om kostnadene er relevante eller ikke, vil anskaffelsesmyndigheten bare godta slike kostnader som leverandøren på en tilfredsstillende måte kan dokumentere er kostnader som angår kontrakten.

1.3 Innsynsrett

- a) Dersom deler av leveransen skal leveres fra underleverandør som leverandøren er knyttet til gjennom konserndannelse, eller som leverandøren har bestemmende innflytelse over, eller omvendt, skal hovedleverandøren sørge for at Forsvarsmateriell gis samme innsynsrett hos underleverandøren. Det samme gjelder for agentavtaler. Anskaffelsesmyndigheten kan fastsette at disse bestemmelser skal gjøres gjeldende også for andre underleverandører.
- b) Forsvarsmateriell kontrollorgan har innsynsrett i beskrivelser og håndbøker til økonomi-/informasjonssystemet.

1.4 Taushetsplikt

Forsvarsmateriell er ansvarlig for at de opplysninger, tall og data m.v. som Forsvarsmateriell får kjennskap til behandles som fortrolig og ikke meddeles tredjemann. Dog skal Riksrevisjonen ha adgang til opplysninger de finner nødvendig for sin kontroll.

2 KOSTNADSBEREGNING

2.1 Generelt

Kostnader som etter disse bestemmelser ikke skal medtas i kostnadsberegningen vil bli ekskludert av anskaffelsesmyndigheten. Kostnader påløpt før kontraktsinngåelse skal kun godkjennes i den utstrekning dette er avtalt i kontraktens spesielle vilkår. Kostnader som kun angår kontrakter bør i prinsippet registreres og behandles som direkte kostnader. Disse må imidlertid ikke inneholde kostnader som er dekket av de tillegg leverandøren anvender for indirekte kostnader.

2.2 Kalkylesøylen

Kostnadene ved gjennomføring av kontrakter skal fortrinnsvis bygges opp i følge selvkostmetoden, og består av følgende hovedbestanddeler:

- direkte material kostnader
- direkte timekostnader
- andre direkte kostnader
- indirekte kostnader
- generelle utviklingskostnader
- kapitalkostnader.

Kostnadsfordelingen må være foretatt på grunnlag av konsekvente retningslinjer.

2.3 Direkte materialkostnader

Dette er leverandørens materialkostnader som inngår direkte i produktet. Eventuelle materialkostnader ifm vrak, omarbeidelse eller kassasjon kalkuleres her. Disse skal belastes direkte på den ordre materiellet brukes. Materialer som rekvireres fra lager skal avregnes etter alminnelige prinsipper som anvendes konsekvent i bedriften. Det skal registreres virkelige uttak fra lager minus tiloversblevet materiell. Materiellprisen skal være godskrevet de rabatter leverandøren oppnår, eller kunne ha oppnådd. Prisnivået i kalkylen må samsvare med basispunktet i tilbudet.

2.4 Direkte timekostnader

Timesatser omfatter lønn og andre kostnader som kan henføres direkte til en bestemt kostnadsbærer. Lønn til øvrig personell behandles som indirekte kostnad. Overtidstillegg godtas kun dersom dette er nødvendig for tidsaspektet for levering eller angitt i kontraktens spesielle vilkår. Timeforbruk skal beregnes ut fra at:

- oppførte timeforbruk står i et rimelig forhold til leverandørens tilgjengelige kapasitet og planlagte produksjonsperiode
- oppførte timeforbruk bygger på tidligere relevante etterkalkyler for tilsvarende produksjon
- det er tatt hensyn til lærekurver og forventet rasjonalisering
- oppførte direkte arbeidstimer ikke inneholder timer som i henhold til leverandørens kostnadsregistrering medregnes som indirekte arbeidstid

2.5 Andre direkte kostnader

Omfatter alle øvrige direkte kostnader som ikke strider mot punkt 2.1 ovenfor. For eksempel relevante utviklings- og konstruksjonskostnader, eget fremstilt verktøy, utstyr og andre engangskostnader.

2.6 Indirekte kostnader

Hvis ikke spesielle forhold tilsier noe annet, skal de indirekte kostnader minst fordeles på følgende kostnadssteder og kostnadsgrupper:

- et eller flere innkjøps- eller materialforvaltningssteder
- et eller flere tilvirkningssteder
- en eller flere salgs- og administrasjonsavdelinger.

Leverandøren må kunne dokumentere de faktiske kostnader som danner grunnlag for fordeling av de indirekte kostnadene. Retningslinjer for fordelingen må være utarbeidet slik at de indirekte kostnadene fordeles i rimelig forhold til de som har forårsaket dem.

a Materialforvaltningstillegg

Dette omfatter indirekte kostnader i forbindelse med materialhåndtering, lagerhold, eventuell frakt, innkjøp, kvalitetskontroll mv. Tillegget beregnes som et forholdstall mellom materialforvaltningskostnadene og totale materialkostnader.

b Indirekte tilvirkningskostnader

Dette omfatter indirekte kostnader som kan henføres til tilvirkningskostnadssted(ene). Som eksempel kan nevnes lønnskostnader til formenn, avskrivninger på maskiner og verktøy, husleie for produksjonslokaler, lys, varme og andre spesielle kostnader. Påslaget beregnes enten som et forholdstall mellom kostnadsstedets indirekte tilvirkningskostnader og totale direkte timer eller mellom totale indirekte tilvirkningskostnader og sum direkte timekostnader.

c Salg- og administrasjonskostnader

Denne posten inkluderer bedriftens salgs- og administrasjonskostnader. Som eksempel kan nevnes kostnader til økonomi/regnskapsavd, personellavd, salg og markedsføring, avskrivning på bygninger og kontorinventar og andre generelle kostnader. Påslaget beregnes normalt som et forholdstall mellom bedriftens totale salgs- og administrasjonskostnader og sum tilvirkningskostnader.

d Avskrivninger

Avskrivninger på anleggsmidler skal beregnes på grunnlag av historisk anskaffelseskost basert på en planmessig avskrivning over driftsmidlets antatte driftsøkonomiske levetid. Beregningen utføres i samsvar med "Norsk regnskapsstandard".

Det forutsettes at driftsøkonomiske betraktninger legges til grunn for vurdering og avskrivning av driftsmidler. Som hovedprinsipp bør de samme betraktninger legges til grunn for vurdering av kostnader for leveranser til forsvarssektoren.

I de tilfeller det kan påvises at maskiner og utstyr blir utsatt for ekstra slitasje i forbindelse med en kontrakt med Forsvarsmateriell, kan det i de spesielle kontraktsvilkårene avtales særskilte avskrivningsbeløp. Avskrivningene i de påfølgende år reduseres tilsvarende.

Reparasjons- og vedlikeholdskostnader av ekstraordinær størrelse kan kreves aktivert.

e Markedsføringskostnader

Forsvarsmateriell godtar en forholdsmessig andel av markedsføringskostnader, forutsatt at de er fordelt til alle produkter/kontrakter etter bestemte kriterier (proporsjonalitetsprinsippet).

Utgiftsførte engangskostnader i forbindelse med større markedsføringskampanjer kan kreves fordelt over flere år i kalkylesammenheng.

3 BELASTNINGER SOM IKKE ER RELEVANTE I FORHOLD TIL KONTRAKTEN

For å unngå urimelige belastninger på Forsvarsmateriells kontrakter er endel kostnader sett på som ikke relevante. Dette er kostnader som:

- avskrivninger på bygg, maskiner eller utstyr som i henhold til avtale er betalt eller vil bli betalt av Forsvarsmateriell
- virkelige rentekostnader
- agio
- tap på kontrakter og leveranser, samt forsikringer mot tap av kontrakt
- dagbøter og erstatninger, samt kostnader og juridiske honorar ved rettergang eller forberedelse til slike
- produktrettet utviklings- og konstruksjonskostnader som ikke angår Forsvarsmateriells kontrakt
- materialsvinn utover normal kassasjon, vrak og omarbeiding
- gaver som ikke er fradragsberettiget ved inntektsskatteligningen
- kostnader til representasjon som ikke er fradragsberettiget ved inntektsskatteligningen
- premier for spesielle livs-/pensjonsforsikringer til fordel for enkelt personer
- utgifter ved forretningsutvikling, eksempelvis oppkjøp, fusjoner, joint venture etableringer, endring av leverandørens organisasjon, eierforhold og/eller juridiske stilling m.v., samt tilhørende finansieringskostnader
- inntektsskatt til stat og kommune
- kostnader som belaster en kontrakt direkte kan ikke medtas som en indirekte kostnad eller omvendt
- hvis en ikke relevant kostnad er en del av et fordelingsgrunnlag skal dette ikke reduseres med den ikke relevante kostnad

Kostnader som i sin natur, art eller størrelse er åpenbart urimelig i forbindelse med en kontrakt med Forsvarsmateriell, anses som ikke relevante. Oppregningen kan ikke dekke alle aktuelle tilfeller og er derfor ikke uttømmende.

4 GENERELL UTVIKLING

Utviklingskostnader er de registrerbare kostnader som påløper hos en leverandør på grunn av aktiviteter som utføres for å videreutvikle bedriftens alminnelige og teknologiske kunnskaps- og kompetansenivå.

Ut over dette kan utviklingsaktiviteter hvor resultatet er relevant for alle produkter i en produktgruppe som representerer en vesentlig del av bedriftens totale produktspekter, eller representerer kunnskaps- og kompetanseoppbygging relatert til forventede behov for -forsvarssektoren, aksepteres som generell utvikling.

Direkte utviklingskostnader forbundet med konkrete prosjekter (produktrettet utvikling) forutsettes betalt av kjøper.

Generelle utviklingskostnader beregnes som et prosentelt påslag av totale driftskostnader, normalt begrenset oppad til 4 %. Satsen kommer kun til anvendelse etter en vurdering av utviklingsaktivitetene samt tilhørende kostnader.

Leverandører som mener de har krav på dekning av generelle utviklingskostnader, forutsettes å utarbeide årlige oppgaver og beskrivelser av sine totale utviklingsaktiviteter.

5 KAPITALKOSTNAD

Kapitalverdien som benyttes for beregning av kapitalkostnad og gevinst/risikokompensasjon benevnes rentebærende kapital. Den representerer den andel av leverandørens driftsnødvendige eiendeler som er finansiert med egenkapital og rentebærende fremmedkapital. Verdien beregnes med utgangspunkt i summen av eiendelene ifølge aktuell balanse. Fra balansesummen gjøres reduksjoner for ikke driftsnødvendige eiendeler og ikke-rentebærende gjeld.

Rentebærende kapital skal gis en avkastning beregnet på grunnlag av en kalkulatorisk rentesats.

Den kalkulatoriske rentesatsen settes lik et gjennomsnitt av "helårig etterskuddsrente, månedsgjennomsnitt beregnet ut fra renten på representative statsobligasjoner med gjenstående løpetid 10 år" for de siste kjente 12 måneder, + 1,5 % poeng. Renten er ment å kompensere et foretaks gjennomsnittlige kostnader for kort og langsiktig finansiering. Aktuell rentetabell utarbeides av Norges Bank. Den finnes blant annet i Norges Banks kvartalstidsskrift "Penger og kreditt", som er offentlig tilgjengelig og kan fås ved henvendelse til banken. (I kvartalstidsskriftet benevnes tabellen "Effektive renter på norske obligasjoner".).

Ved kontrakter som er gjenstand for kostnadsprøving bør det etableres en gjennomsnittlig rentesats for hvert år i kontraktgjennomføringsperioden..

Ved beregning av påslagssats for kapitalkostnad i kalkylesammenheng benyttes følgende formler:

$$(1) \quad K (\%) = \frac{R (r) - \text{avkastning}}{D} \cdot 100$$

hvor:

K	=	påslagssats for kapitalkostnader
R	=	rentebærende kapital
r	=	kalkulatorisk rentesats
D	=	leverandørens totale driftskostnader oppbøvget med samme struktur som kalkylesøylen i pkt 2.2
avkastning	=	fradrag for mottatt avkastning på driftsnødvendige eiendeler beregnet som følger:

$$(2) \quad \text{avkastning} = \left(\frac{\text{driftsnødvendigelikvider}}{1 + 0,5r} \right) * 0,5 * \left(\frac{\text{Rentebærende gjeld og EK}}{\text{Total gjeld og EK}} \right)$$

6 GEVINST/RISIKOKOMPENSASJON

Gevinsten tilfaller egenkapitalen for dekning av økonomisk risiko. Gevinsten skal dekke generell forretningsrisiko og eventuell spesiell risiko.

Generell forretningsrisiko (u_1) er fastsatt til 2 % av rentebærende kapital (R).

Spesiell risiko (u_2) er risiko knyttet til den konkrete kontrakt og kan kun dekkes når leverandøren påviser hvilke spesielle risikoer som tas. Disse risikoer skal være best mulig spesifisert i kontrakten. Spesiell risiko beregnes i prosent av Rentebærende kapital (R)

Spesiell risiko er avhengig av:

- Kontraktens varighet
- Kompleksitet/andel av nyutvikling
- Kontraktstype

Sammenheng mellom risiko tillegg og risiko fradrag:

Risiko tillegg	Basis		Fradrag punktc.	Totalt
Kontraktens varighet	0 – 4,5 %		100 – 0 %	0 – 4,5 %
Kompleksitet	0 – 12,0 %		100 – 0 %	0 – 12,0 %
Totalt påslag u_2	0 – 16,5 %		100 – 0 %	0 – 16,5 %

Beregning av u_2

$$(3) \quad u_2 = (a+b) \times (1-c)$$

Hvor:

- u_2 = spesiell risiko i prosent av kontraktens driftskostnader
 a = risiko påslag for kontraktens varighet
 b = risiko påslag for kontraktens kompleksitet/utviklingsandel
 c = reduksjon av risiko som følge av kontraktstype

Beregning av påslagssats for total risikokompensasjon:

$$(4) \quad (\sum u_1, u_2) \times R / D = [u_1 + (a + b) \times (1 - c) \times R / D$$

7. PRISGLIDNING

- a) Pris for fremtidige anskaffelser må baseres på gitt kostnadsnivå på et bestemt basispunkt før kontraktsinngåelse. I slike tilfeller kan det i kontrakten fastsettes hvordan prisen skal justeres i ettertid for å reflektere endringen i kostnadsnivået i kontraktperioden. Dette skal kun gjelde endringer utenfor leverandørens kontroll. For å oppnå dette må det knyttes en prisglidningsformel til basisprisen.
- b) Ved forsinket levering som ikke skyldes Forsvarsmateriell eller force majeure skal det ikke ytes kompensasjon for stigning i material- og lønnskostnader for den perioden forsinkelsen varer.
- c) Når det er iverksatt lønns og/eller prisstopp gjelder det spesielle regler og forskrifter som bestemmes av myndighetene. Disse kan helt eller delvis sette prisglidningsbestemmelsene i kontrakten ut av kraft.
- d) Prisglidningsformelen må utformes slik at ingen av partene skal tjene eller tape på variasjoner i kostnadsnivået. Prisjusteringer bør som hovedregel bare benyttes for kontrakter med en varighet som strekker seg over ett år eller mer. For kortere perioder er det mindre risiko forbundet med å basere seg på forventet kostnadsutvikling. En slik antatt endring bør derfor forhandles inn i kontraktsprisen.